

פרוטוקול מס' 3/40

מישיבת וועדת החינוך שהתקיימה ביום ג', כה באייר תשי"ט (2.6.59) בשעה 11.00

- נכחו : חברי הוועדה :
- ש. פרסיץ - היו"ר
  - ר. הקטין
  - י. גרוס
  - פ. זוארץ
  - ש. כפרית
  - ד. נצר
  - ר. צברי
  - י. סמילנסקי
  - א. רוזאל-נאור
  - י. רפאל

ד"ר אנידור - מנהל משרד החינוך מוזמנים :

- סדר-היום :
- א) שאלות;
  - ב) הצעות משרד החינוך בחלוקת 250.000 ל"י לצרכי תרבות;
  - ג) קרן הספריות של בית הנשיא;
  - ד) בעיות מערכת החינוך היסודית כוללת גני ילדים לבני 4, התיכונים והגבוה לקראת שנת תש"כ;
  - ה) בעיית הגננות, המורים, לבתי ספר יסודיים ועל-יסודיים לקראת שנת תש"כ;
  - ו) בתי מדרש למורים לקראת שנת תש"כ;
  - ז) שונות.

פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חפצה, ראשית, לברך אתכם לשובכם לעבודה, ולאחל לכולנו עבודה פוריה במושב האחרון של הכנסת השלישית.

הכנסתי מעיפיים אלה לסדר-היום מתוך הנחה שכלכם מעוניינים לקבל עליהם ידיעות מפורטות. אשר לשאלת חלוקת רבע מיליון הל"י, אנחנו חייבים, כהתאם להחלטת הכנסת, להביע דעתנו ולהביא לועדת הכספים.

אשר לסעיף, קרן הספריות של בית הנשיא, הפעם, מאחר ולא העברנו הצעות מוסכמות לועדת הכספים, הגיע ליד שמפעל הספריות של בית הנשיא הוקטן ב-5000 ל"י לעומת השנה העברה. כולנו מכירים בערכו ובחשיבותו של מפעל זה, ורעית הנשיא שגרה אלי מכתב בו היא מודיעה כי בהקטנת התקציב יש משום התמוטטותה של הספרייה הזו.

את בעיות מערכת החינוך היסודית, הבאתי מתוך הנחה שחברי ועדת החינוך מעוניינים לשמוע איך משרד החינוך רואה את הדברים האלה לקראת העתיד, וגם מתוך האספקט של השאלות אשר מסעירות לאחרונה את הישוב כולו.

אשר לבעיית הגננות והמורים, היינו רוצים לראות כיצד הדבר הזה עומן אחרי ה-1 ליולי, כאשר מתחילה חלוקת כח האדם, על מנת לדעת כמה כוחות יחסרו לנו, ואיך חפצים להשלים את הבעיה.

אשר לבתי מדרש למורים לקראת שנת תש"ט,
חפצנו לדעת על ההתפתחות, עקב הרישוי

היו"ר ש. פרטיץ:

וכל הקטור בו.

אני בהזדמנות זו, חפצה לברך בתוכנו את
חברנו החדש, ח"כ גרוס, מטעם אגודת ישראל, ולאחל לו עבודה פורייה יחד
עם כולנו.

אנו עוברים עתה לסעיף הראשון - שאלות.

שאלות:

1. הקטין:
הרקע לכך הוא הרקע הכללי בארץ מבחינת השחיתות וגלי המעילות. כוונתי
לבית-ספר מונטיפיורי הקטור עם מכירת תעודות בגרות.

נוסף על כך הייתי רוצה כי נקבע את
סדרי העבודה לטוב הזה.

א. רוזאל-באור:
לשאלת בחינות הבגרות. לפני הפגרה,
שמענו וקראנו בתוכנות, על הכרזת המורים
התיכוניים כי לא ישתתפו בהכנת הבחינות ולא בבדיקתם. הודעות אלה חוזרות
ונישנות גם כיום. חושבתי כי יש לשמוע אינפורמציה על כך.

שאלה שניה - שמוש בבתי-ספר לצרכים מפלגתיים
לקראת הבחירות. קבלתי מכתב מבאר-שבע, בו מספרים לי כי בבית-ספר החור,
מסלכתי-דה, נערך כנס של אחת המפלגות, ולעומת זאת כאשר פנו ובקשו מאת
עיריית באר-שבע רשות להשתמש בבית-ספר זה או אחר לאסיפות אחרת, נתקלו בסירוב
אני חושב שמסרד החינוך צריך להוציא הוראה, אם לא הוציאה עד כה, בתחום
ההבחיות של חוק החינוך הממלכתי, אודות איסור שימוש בבתי-ספר לצרכים
מפלגתיים.

י. רפאל:
שאלתי מפני בעיקרה ליו"ר פרטיץ. ייתן
קרה שהדיון על שאלון בקשר לרישום לרתי-הח
והפקוח של מבקר המדינה על רשום, נתגלגל לוועדת הכספים ולא לוועדת החינוך?

היו"ר ש. פרטיץ:
אני בני יודעת במה הכדובר. אם אטנם קרה כך
אטחה נגד זה באופן קשה מאד.

ג. צברי:
מהי הסיבה שבית-הספר המקצועי לנעדרות, אנו
עומד להיסגר?

האם יש רשות לבית-הספר היסודי אליה התקבלו
תלמידים אשר עברו את הסקר של כתות ח', לבדוק ולבחון אותם שנית לפני פניס
ידועות לי עובדות על מקרים כאלה.

שאלת המשמרת השבועה. לדעתי גורמת המשמרת
סבל רב לילדים הלומדים בה. אפשר אולי לקבל אינפורמציה מקיפה יותר כיצד
אנחנו מתקדמים לקראת חיסול בעיה זו?

פ. זוארץ:
כולנו מברכים על העידוד שמסרד החינוך נתן
לתלמידים המוכשרים בהמשך לימודיהם בבתי-ספר
התיכוניים, על ידי מתן זכות לשכר לימוד מודרג, אך יצא לי להיתקל במקרים ש
עטרות תלמידים אשר קבלו הוראה כי זכו בסקר, וכי הם זוכים להיכלל במסגרת
שכר לימוד מודרג, אלא שהם מתגוררים ביישובים בהם אין בתי-ספר תיכוניים, ו
ללמוד במקומות אחרים בהם יש בתי-ספר. למרבית הפליאה, אין אותה רשות ק
רוצה לקבל תלמידים אלה לבתי-הספר בתחומה, מאחר ועקב ריבוי התלמידים י
עליה לפתוח כתות נוספות, וזה יכביד על התקציב. יוצא שנמצע מתלמידים אל
להגיע לחינוך תיכון, אם כי זכו בסקר. מה יעלה בגורלם של ילדים אלה?

ד"ר אבידור:

בקשר להתרחשויות בבית-ספר מונטיפיורי, באפשרותי למסור אינפורמציה מוגבלת, ענין זה עדיין במצא בחקירה. עלי להעיד כי אין המדובר בתעודות בגרות של משרד החינוך והתרבות. בית-ספר מונטיפיורי הוא אחד מבתי-הספר התיכוניים הבודדים הנמצאים בבעלות פרטית, והוא במשך שנים רבות מכשיר בני נער במקצועות טכניים, ללא כל פקוח והשגחה. בארץ אין מכירים בתעודות הניתנות מטעם בית-ספר זה, בחו"ל נתפשו לכותרת שעל גבי התעודה והכירו בזה. בשנים האחרונות הכין בית-ספר זה את תלמידיו לקראת בחינות בגרות שנעשו תחת פיקוח משרד החינוך והתרבות. כל החקירה הנעשית במשטרה, מתיחסת על כן לאותו חלק שאין לו קשר עם בחינות ותעודות בגרות, ואנחנו מחכים לתוצאות החקירה.

לשאלתה של ח"כ רוזיאל-נאור בענין הודעת המורים התיכוניים כי לא ישתתפו בהיקון מחברות ותקון שאלונים, חלק זה של העבודה הינו חלק נפרד מעבודת המורה, ועבוד עבודה זו משלמים תשלום נוסף. שנה שנה מעסיקים מאות מורים ומנהלים בעבודה זו. גם השנה פנינו, חלק קבל על עצמו לעשות זאת וחלק סרב. למרות זאת אנו מקוים כי לא תהיה שום תקלה, מאחר וכל הדיורים נעשו כתיקונם.

אשר לשימוש בבתי-ספר למטרות פוליטיות, ישנה הוראה קבועה אשר נתפרסמה לא רק בחוזר אלא גם בחוברת ההוראות. אנו מוציאים עתה לאור חוברת חדשה אשר תכיל הוראות שונות, ושם בחוזר על הוראה זו ביתר הקפדה. אנקשן להעביר לנו את פרטי המקרה עליו הצבעת.

לשאלתו של ח"כ רפאל, כל דו"ח של הבקר המדינה דנים עליו בוועדת הכספים. הזמינו אותנו לוועדת הכספים, אך לא הופענו.

לשאלתה של ח"כ צברי ביחס לבית-הספר הפקצועי לבנות אורט. אין לנו כל שליטה ומגע עם בית-ספר זה המשתייך למשרד העבודה.

אשר לשאלתה השניה. אנחנו מחייבים את בתי-הספר לתת דין קדימה לקבלת תלמידים לאלה אשר הצליחו בסקר. אבל אם נקח לדוגמא בית-ספר תיכון בעיר מסוימת אשר יכול להכיל 80 תלמידים בלבד, ופונים אליו 120. הוא רשאי לבחור מבין מספר זה את ה-80, וזה כמובן נעשה בעזרת מבחנים קלים.

לענין היסוד המשמרת השניה, יותר מאשר מסר השר בנאומו, אין בידי להוסיף. על כל פנים אולי תהיה לנו הזדמנות מחר לשמוע יותר על כך, כי בקשר לטעיף של קרן הספריות של בית הנשיא, בקשתי את סר לוריא, המייצג אותנו שם, לבוא לכאן ולספר בפנינו על ענין זה.

ח"כ זוארץ שאל שאלה קשה, בה אנחנו מטפלים. הענין הוא בזה שאין חוק לימוד חובה החל על חינוך תיכון. שכר לימוד מודרג בא לסייע, אבל איננו יכול לכפות על רשויות מקומיות דברים אשר אינם כלולים בחוק. בתי-ספר תיכוניים עירוניים מתכלכלים על חשבון משלמי המיסים, ואנו נותנים להם את האפשרות להעדיף תחילה את הילדים המסתייכים לאותה רשות מקומית. הפתרון למקרים כאלה, אשר מספרם לא קטן, הוא לפתוח להם בתי-ספר תיכוניים במקומם, אך אין לנו אפשרות כזו, כי חסדים לנו האמצעים.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חפצה להביא בפניכם מכתב מאחד המורים אשר פנה לשר החינוך והעמיד אותו על קפוח עובדי החינוך מבחינת שכונן החסכון אשר ניתנים כיום. אנחנו כולנו מעוניינים שהמורים ישתכנו בקרבת מקומות עבודתם, והנה כאן מוכיח לנו מורה כי עובדי מדינה אחרים, כגון: שוטרים, עובדי משרד העבודה, הסוכנות או כל מקום אחר, זוכים לסידור שכונן בתנאים טובים על ידי קבלת משכנתאות וכו'. לעומת זאת למורים לא ניתנים תנאים אלה, והדבר פוגע בהם. אני אעביר תלונה זו למשרד החינוך, על מנת שיבדוק אם יש מקום לתלונה. ואם אמנם כך הוא הדבר, אני מציעה אחרי שנשמע את דעת משרד החינוך, לעשות את הדרוש כדי שבעיה זו תבוטא על פתרונה.

היו"ר ש. פרסיץ: לפני שאנחנו עוברים לסדר-היום, ולפני שאתן את רשות הדיבור לח"כ נצר, אני חפצה לברך את ח"כ סמילנסקי, בשם כולנו, לקבלתו את פרס ישראל. אנחנו שמחים בשמחתו, וגאים שבישראל ספרות אמת מוצאת הערכת אמת.

אני מודה עבור דברי הברכה.

י. סמילנסקי:

סעיף ב' מסדר-היום:--

ד. נצר:

אשר לחלוקת רבע מיליון הל"י לצרכי תרבות, לא ברור לי המצב. אני הייתי מציעה, שנסתפק בכך שנטיל על 2-3 חברים, מועדת החינוך, שיעברו על כל הנעשה יעיינו, ויציעו לנו הצעותיהם. נראה לי שיש ערוב תחומים בענין זה. נוסף על כך רציתי לשאול מדוע היו"ר פרסיץ הוציאה מכלל שאלה זו את קרן הספריות, אשר לדעתי נכלל בתוך רבע מיליון ל"י אלה.

זה איננו שייך לכאן, קרן הספריות נכלל בתקציב הרגיל.

היו"ר ש. פרסיץ:

ד. נצר:

אני רוצה להציע כי בוציא מתוך סעיף ד', את בעיית גני הילדים, ונדון על כך היום.

ד. הקטין:

אני הייתי מציעה, לגבי חלוקת רבע מיליון הל"י אם דבר זה ניתן להגשמה, לקבל את הצעת משרד החינוך והתרבות לחלוקת הכספים האלה, וכל אחד יעיר הערותיו. אחרי זה אפשר יהיה לבחור בועדת משנה אשר תשב עם ועדת הכספים ותסכם את הדבר.

ד"ר אבידור:

בזמן הפגרה, ישבנו על פי יוזמה משותפת, שר החינוך והתרבות, היו"ר ועדת הכספים ואנכ"י, על בעיה זו, מאחר והאוצר תבע מאתנו סיכום. היו"ר ועדת הכספים אמר כי יש לו רשימה ארוכה של תביעות לסכום זה מצד חברי ועדת הכספים. שאלתי, מהי הפרוצדורה? ענה לי: הסמכות לחלוקת הכסף הזה היא בידי ועדת הכספים, תוך מגע עם ועדת החינוך והתרבות, משרד החינוך והתרבות והאוצר. אינני יודע מה טיבו של מגע זה. דברים אלה עליכם לדעת. על כן הייתי מבקשת כי תקלו עלינו בכך שלא יהיה דיון שוה בשני מישורים שונים ובשתי ועדות.

י. סמילנסקי:

אני מבין כי נוצרה כאן תסבוכת, לה אנו רגילים בסוף כל דיון על התקציב.

הצעתי היא להזמין לישיבה הקרובה את היו"ר ועדת הכספים על מנת שיסכימו לנו בדיוק מה המצב ומה הדבר, אחרת נעשה כאן עבודה סזיפית. לפי דברי ד"ר אבידור, נעשתה כבר עבודה בענין זה, ואי אפשר להתעלם מזה. יש; איפוא, ליצור ועדת משנה משותפת משתי הועדות, על מנת לדון בדבר.

היו"ר ש. פרסיץ:

אינני יודעת מה דעתכם על הענין, אבל במסיבות אלה אינני מוכנה לקבל את ההצעות אשר הובאו כאן. היו שתי הודעות בכנסת, ועם כל הכבוד אשר אני רוחשת ליו"ר ועדת הכספים, אינני נושבת שהוא הפוסק מי ושאי לחלק. ישנם פוסקים אחרים אצלנו. אני אבדוק את ההכרזות אשר נשמעו האחת מפי שר החינוך בקשר לענין הזה, והאחת מפי היו"ר ועדת הכספים אשר החרה החזיק אחרינו, ואביאן לכם בצורתן האוטנטית.

י. סמילנסקי:

ומה כתוב בחוק?

היו"ר ש. פרסיץ:

ברגע האחרון הוכנסה תוספת האומרת שבקשר לחלוקת הכספים האלה, יחליטו בהתייעצות עם ועדת החינוך והתרבות ועם ועדת הכספים. זאת אמר השר בנאומו, ועל כך חזר גם היו"ר ועדת הכספים.

י. רפאל:

חושבני כי הכנסת הפעם קבלה לתשומת לב דבר אשר יש בו משום שינוי לעומת השנים הקודמות. ולדעתי שינוי לטובה. בשנים הקודמות המשרד עצמו או השר עצמו היה הממלאים היה ערעור על כך, ולכן בא התיקון שהדבר הזה צריך להיעשות באישור ועדת הכספים, כמו כל פעולה כספית אחרת. היה תיקון נוסף שהדבר צריך להיעשות תוך התייעצות עם ועדת החינוך. לאור שני התיקונים היפים האלה, אני מציע ליו"ר פרסיץ, לבא בדברים עם יו"ר ועדת הכספים, שההצעה הראשונה אשר תובא להכרעה שם ולהתייעצות כאן, תיעשה תוך התייעצות בין שני יושבי-הראש בשלב ראשון. כאשר יגיעו שניהם להצעה מסוימת, תוך מגע עם משרד החינוך, יביאו אותה לכאן לחוות דעת, ואחר כך יוחזר לשם להכרעה.

היו"ר פרסיץ:

אם זכרוני אינני מטעני, הדברים הם כפי שהזכרתי. ליתר בטחון אעייין שנית בפרוטוקולים של אותה ישיבה, ומחר נחזור כאן על העניין הזה. אני חושבת כי אם מר גורי חשב שהוא צריך לחלק את ה-250 אלף ל"י לפי התביעות אשר באו, ולא לנהוג כמו שנוהגים בשאר הסעיפים, לפי הצעת אותו המשרד אשר לו הוסיפו את הסכום, וכי הוא צריך רק לבא במגע עם המשרד ועם ועדת החינוך, הוא עבר על לאו מפורש. הוא לא יכול היה, גם לפי התפיסה שלו, לבוא במגע עם משרד החינוך מבלי להזמין את ועדת החינוך. זוהי פגיעה קשה וגסה בוועדתנו, ואינני מוכנה ללכת אחרי מעשה זה אל יו"ר ועדת הכספים, ולדבר אתו כאתמול שלשום. אני רואה בזה התערבות בעבודתה של ועדת החינוך, באופן קשה ביותר, ואף פגיעה במשרד החינוך, אם כי עליו אינני מצווה להגן. על כל פנים על כבודה של ועדת החינוך, במקרה זה כולנו חייבים להגן, אלא שאינני חפצה להציע הצעותי לפני שכולכם תדעו מה הכנסת החליטה.

י. סמילנסקי:

אני מציע להזמין את יו"ר ועדת הכספים, כי איזו שלא תהיה מסקנתנו, ועדת הכספים עשתה כבר עבודה מסוימת בעוד אנחנו לא עשינו עדיין מאומה בנידון. ועדת הכספים, כידוע לנו, לא תותר על מה שהיא עשתה, על כן כדאי לבא, בעניין זה הידי תאום על מנת שהעבודה תהיה אפקטיבית.

לאחר שהיו"ר פרסיץ תעייין במסמכים, נביא אותם בנוכחות יו"ר ועדת הכספים, על מנת להסיק את המסקנות המתאימות.

ש. כפרית:

אני חושבת שאין עדיין מקום להזמין את יו"ר ועדת הכספים לפני שיודעים בדיוק מה היתה החלטת הכנסת. יש, איפוא, לבדד תחילה מה נאמר בחוק, מה נאמר במליאת הכנסת ומה נעשה בשטח זה. אולי היתה התייעצות בנידון עם משרד החינוך? אחרי שבשמע מה אומר החוק ומה נעשה בשטח זה, נחליט אם להזמין את יו"ר ועדת הכספים או לקבוע ועדה משותפת יחד עם ועדת הכספים.

י. גרוס:

אני אינני רואה פגיעה כל כך גדולה בכך, כי יו"ר ועדת הכספים אמר במפורש כי החלוקה תיעשה תוך מגע והתייעצות עם ועדת החינוך. עלינו להוציא את תכנית החלוקה ולדון עליה.

היו"ר ש. פרסיץ:

מפאת היותך חבר חדש בוועדתנו, נבצר ממך לדעת מה פשר תגובתי החריפה למקרה זה. מחר אביא לכאן את החמר, ונחליט על כך.

ד"ר אבידור:

למשרדים רבים בממשלה ישנם סכומים להקצבות ולתמיכות, מבלי שמביאים את הדיון על אופן החלוקה להתייעצות או להחלטת ועדת הכספים. הסכום נקבע באישורה של הועדה, אבל לא עצם החלוקה. המדובר בסכומים לא גדולים. כאן ישנה תוספת של רבע מיליון ל"י אשר באה על פי תביעת ועדת הכספים, והם קבעו את ההחלטה כפי שתקראו אותה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני מניחה שקבלתם את הצעתי, כי אעבור על החמר, ואביאו מחר לכאן על מנת להחליט כיצד להמשיך לפעול.

התקבלה הצעת היו"ר פרסיץ, להביא את החמר לישיבה ביום ד', על מנת לעייין בו ולהחליט על סדר הפעולה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אנחנו עוברים עתה להצעתה של ח"כ נצר, האומרת להוציא מתוך מעיף ד' מסדר-היום, את הנושא - בני ילדים לבני 4 - ולדון על כך היום בנפרד.

אנחנו כולנו הפועלים בשטח זה, יודעים כי לאחר כל הויכוחים, ההצעות, המאבק והמלחמה של שנים רבות, הועברו הגנים אשר היו עד היום נתמכים על ידי משרד הסעד, לפיקוחו של משרד החינוך. כולנו ברכנו על עצם "אתחלתא דגאולה" זו, כי למעשה משרד החינוך יצטרך לטפל בעניין זה באופן נרחב ביותר, למרות זאת שחוק חינוך חובה איננו חל על גילאי 4. והנה נתבשרנו כי העברה זו מותנית קודם כל בקצוץ של 150 אלף ל"י מהתקציב הקיים. פרושו של דבר, הקטנת הרשת הקיימת והתמיכות בסכום מסויים. שמעתי אמנם כי השר נפתלי, מחפש דרכים כדי ליישב את הדבר על מנת שלא להעביר למשרד החינוך מפעל הקשור עם הפסדים, אבל איננה יודעת מה מידת נכונותה של שמועה זו.

הבאתי את הסעיף הזה בהרכבו הנוכחי, כדי שידון בו בכללו, ולא רק מתוך אספקט זה, כי אם לדון מתוך אספקט זה בלבד, יש לי כמה וכמה דברים לאמרם בקשר לעניין זה, אשר הם בעצם כמעט חזרה על אותם הדברים אותם אנחנו כולנו אומרים בשעת הדיון על התקציב.

אני חפצה לשאול את חברי הועדה, אם הם רוצים כי נפריד את הדיון על בני ילדים לגילאי 4. אם יש לח"כ נצר מה להוסיף בעניין זה, נשמע, ואחר כך אעמיד זאת להצבעה.

ד. נצר:
לי נראית הבעיה של בני ילדים לגילאי 4 הבעיה דחופה ביותר, כי היינו רוצים לדעת איך העניינים האלה מתפתחים. בעבר לא היו גני-ילדים במשרד הסעד, אלא היו בטיפולו, ומשרד הסעד הקציב מתקציבו להחזקת 7000 ילדים לערך, בגילים של למטה מגיל חינוך חובה הנמצאים ברשת של גנים צבוריים, מוחזקים על ידי ארגונים שונים.

מאחר והארגונים הצבוריים השונים עומדים עתה לפני ארגון שנת הלימודים הנאה, עליהם לדעת לאן פניהם מועדות. כיצד עליהם לתכנן פעולותיהם, ומה מצבם. לו היתה זו שאלה משרדית בלבד, היתה מסכימה שנושא זה ייכלל בין יתן הנושאים. מאחר ואין הדבר כך, נראה לי שיש לדון כיום על נושא זה כדי לדעת איך משרד החינוך רואה זאת בתוך תכנונו? אם ימשיכו לעבוד עם ארגוני הנשים, או אחרת?

ד"ר אבידור:

הממשלה החליטה להעביר את בני הילדים מתחת פיקוחו של משרד הסעד למשרד החינוך. הורכבה ועדה משותפת של שני המשרדים. נציגי משרד החינוך והתרבות שמעו בפגישה הראשונה, שהתקציב משנת הלימודים תש"כ, הוא כזה שצריך יהיה לקצץ במספר הילדים. על כן נציגינו הודיעו שלא נישא ולא ניתן כל עוד לא יובטח תקציב. מאז לא נמשך המו"ם, ושר הסעד משתדל להסדיר את התקציב.

בניח שהם יקבלו את התקציב הנוסף, אזי כגלל האיחור כזמן, נמשיך בשנת תש"כ כמו בתשי"ט, ונראשית תש"כ נשב על מדוכת השינויים, כי גם אלה יתבטאו בתקציב. על כל פנים במחציתה הראשונה של שנת תש"כ לא יכול לחול כל שינוי, כי זה יחייב שינויים תקציביים אשר יוכלו להיעשות רק בנוא הזמן.

היו"ר ש. פרסיץ:

בדברייך אמרת כי הודיעו לכם שתקציב הסעד הוא כזה, שאם להעביר את המפעל הזה ומורכב מומינות לאותם 7000 ילדים, למשרד החינוך, יאופרו בטכנים, ולא משום שתקציב התמיכות יגדל ב-250 אלף ל"י, אלא משום שלגאורה בתקציב הגללי של משרד הסעד יחוספו ארום 250 אלף ל"י. אי אפשר יהיה לכן להעביר זאת. אני רואה את הדברים באופן משום רביני ביותר. משרד הסעד רוצה להעביר את

היו"ר ש. פרסיץ: למשרד החינוך מפעל הקשור בדפיציט אשר נוצר קודם לכן לא במפעל הזה עצמו. שאלה זו נשאלה במשרד הסעד באפן ברור ביותר, האם בחוץ תקציב הגנים ישנו דפיציט של 160 אלף ל"י? ולא ניתנה תשובה שאמנם זה קרה בחוץ התקציב הזה עצמו, אלא הדפיציט הוא בחוץ התקציב הכללי של משרד הסעד.

הבינותי כי כל ארגוני הנשים פנו למשרד הסעד, למשרד החינוך, לוועדת השרותים וגם לוועדת החינוך, ובקשו לטפל בשאלה זו, והיחה הודעה של ח"כ אידלסון לארגונים בקשר לכך שהיא פנתה בענין זה לשר הסעד, והלה הבטיח לה כי ימצא פתרון לבעיה זו. בינתיים, ב-1 ליוני, על יסוד ההודעה שהמפעל יקוצץ ב-30%, נאלצו הארגונים השונים לשלוח מכתבי פטורים, ודבר זה מכניס אנדרלמוסיה בעבודה, אשר הינה מיותרת לגמרי במצבנו. המצב הוא זה, גננת טובה אשר קבלה מכתב פטורים, מן הסתם הסתדרה כבר בעבודה טובה, ואחר כך אי אפשר יהיה לקבלה שוב, ונעמוד בפני מחסור במחנכות וגננות.

אינני חושבת שהצבור צריך לשבת בחבוק ידיים, ולא לעשות דבר בענין זה.

ש. כפרית: הענין הוא רציני מאחר ואנחנו עומדים בסיום שנת הלימודים, ויש לתכנן את שנת הלימודים הבאה. שמענו היום אינפורמציה בענין זה ממנהל משרד הסעד, והוא הודיע לנו בפרוש, כי הגרעון אשר נוצר מתייחס לסעיף הקה בלבד. אמנם, נכון הוא שאין לשבת בחבוק ידיים ולא לעשות מאומה בענין הזה, כי כמה נפשך, גם אם מפעל זה ישאר במשרד הסעד, הכסף הזה איננו, וזה פוגע במספר לא קטן של ילדים.

אנחנו בוועדת החינוך, קבלנו ברצון טוב את החלטת משרד הסעד להעביר מפעל זה למשרד החינוך, ועלינו לפעול בענין זה עתה.

אני מציעה כי לקראת ישיבתנו הבאה, חחקיים פגישה עם נציג משרד הסעד בענין זה, על מנת לקבל אינפורמציה מדוייקת. וכי נשב עם מנהל המדור במשרד החינוך על מנת לשמוע ממנו מהם הקשיים, במידה וחקויים ההבטחה שיימצא הסכום הזה, והאם אפשר כבר לגשת לתכנון על סמך ההבטחה של השר, אשר לכל הדעות היא רצינית ולא צריך להתייחס אליה בצורה צינית. יש, איפוא, לזמן שני גורמים אלה עם היו"ר פרסיץ, ואחרי הברור יש להביא הדברים לישיבת ועדתנו, על מנת שנדע מה יכולה ועדת החינוך לעשות בענין זה.

היו"ר ש. פרסיץ: קצרה בינתי מהבין כיצד בתקציב של מיליאר ו-300 מיליון ל"י, יקוצץ שליש דקא ממטרה נעלה כזו של החזקת ילדים.

ד. נצר: שבענו היום הודעה רשמית ממנהל משרד הסעד, שתקציב זה לא יקוצץ.

היו"ר ש. פרסיץ: אני, איפוא, מקבלת את הצעת ח"כ כפרית. אני אזמן לכאן את מר לוטן ומר שריד, על מנת לברר את המצב.

הוחלט בהצעת היו"ר פרסיץ.

בעיות מערכת החינוך היסודית כוללת גני ילדים לבני 4, התיכונים והגבוה, לקראת שנת ח"כ:

ד"ר אבידור: אשר לסעיף זה, אני מוכן לחזור על מה ששר החינוך הודיע ביחס לכתות ה' ו-ו'. מאז אין לנו עדיין כל אינפורמציה. הרישום עדיין לא נסתיים. התקנים יגיעו אלינו באמצע יולי. אני מוכן לענות לשאלות אשר תועלינה כאן.

היו"ר ש. פרסיץ:

אנו כולנו, הניזונים בין מושב כנסת אחד למשנהו, על העתונות, יודעים שורה שלמה של דברים הידועים ודאי גם למשרד החינוך. ואשר לכך ברצוני לשאול שורת שאלות.

מתוך הרצאת השר, ידוע לנו מה יהיה מספר הילדים בבתי-הספר. ידוע לנו שישנה משמרת שניה, וידוע לנו את שינוי 1000 כתות פסולות. ידוע לנו ששר החינוך הודיע כי יעשה את הדרוש בענין זה, ואם אמנם כך, עליו לעשות זאת עכשו. ידוע לנו גם מתוך הכרזת של עיריית שונות, עליונות בניני בתי-ספר, אך איננו יודעים אם למטרת הרחבה או לחיסול המשמרת השניה. משרד החינוך ודאי יודע על כך, היה רצוי לשמוע מה ידוע לו.

אנחנו יודעים כי ישנו מספר מסויים של מורים פסולים אשר אי אפשר היה להשתחרר מהם, מאחר ואין מורים בעלי רמה טובה יותר, וכי חשבו לעשות פעולות בענין זה. האם פעולות אלה נעשו?

שמענו כי כדי לשפר את רמת ידיעותיהן של גננות, הוחלט שלא לקבל לבתי-המדרש מועמדות לגננות אלא גומרות בתי-ספר היכוניים. עכשו סוגרים כתות א' בכל בתי-המדרש, כי לא נמצאות מועמדות לגננות. האם אמת בידיעה זו?

מה בענין הגנים. הרי כולנו מודים שצריך לעשות הרבה לשפור החינוך, והנה מעבירים את התמיכות מהגנים ממשרד הסעד למשרד החינוך, וכאן יעמדו בפני מספר נכבד של גילאי 4 אשר כבר נמצאו בגנים יסודיים, נשאלת השאלה, כלום זקוקים אנו לפחות גננות לקראת תש"כ ותשכ"א? האם מתוך הסטטיסטיקה מסתמנת העובדה שיהיה מספר כה קטן של ילדים בגיל זה, שהדבר מאפשר לנו לעבור על כל זה בשתיקה, ונעמוד בפני עובדה שלא יהיה לנו יותר גידול טבעי הן בגננות בעלות השכלה, והן במורות לכתות א' ו-ב', ונצטרך גם להבא להעסיק את המורים הפסולים ברשת החינוך שלנו?

אי-אפשר, איפוא, לומר שאין שאלות המתעוררות בעקבות הודעה השר. גם בחינוך התיכון ישנן שאלות שיש להעלותם. קיימת שאלה חמורה מאד בענין בתי-הספר התיכוניים, והשאלה היא משולשת. קודם כל שאלת התכנון שבבתי-הספר התיכוניים. אם כי שאלה זה איננה עשויה לבוא על פתרונה כרגע, אבל ישנן גם שאלות אחרות. ערב, בקר וצהריים נוהרים הורים אשר ילדיהם אינם יכולים להגיע לבתי-ספר על-יסודיים, ונעשה במדינתנו דבר אשר כנראה איננו בסדר. אנחנו תיקנו דבר חשוב עד מאד לגבי מיעוטי יכולת על ידי כך שקבענו שכר לימוד מודרב. זהו אחד התיקונים אשר אני מעריכה מאד, אבל למה הגענו בענין זה? גם לאלה אין מקומה קליטה.

אחרי שפנו אלי מכל צד, שאלתי את ד"ר שאול לויין, מנהל מת' החינוך בעיריית תל-אביב, מה המצב, והוא ענה כי איננו יודע. מאחר וגם לאוחם ילדים אשר עברו את הסקר, חסרים כבר כמה מאות מקומות. וזאת עוד לפני הסיכום הסופי אשר יגיע לסיומו בימים הקרובים ביותר.

ואשר לבתינות הסקר. מהו המצב אצלנו. אנו עורכים בחינות סקר בשתי נורמות, לישראל הראשונה ולישראל השניה. ומקבלים ילדים מקבלי סטיפנדיה ממדרגה שניה, המחייחים על יסוד ידיעות מסוימות. מאידך, ילדים בני הישוב הותיק, בעלי אותם ציונים, הם לא עברו את הסקר ונשארו מחוץ לכתלי בתי-ספר היכוניים. האם אנחנו צריכים לסגור בפני כל הילדים האלה את בתי-הספר? ולגרום לידי כך שההורים אשר יש באפשרותם יגיעו עד כדי כך שישלחום אפילו לחו"ל להפשיך לימודיהם התיכוניים? האם אנחנו יכולים לשבת בשקט ולא למצא פתרון לשאלה זו? וידועים לי מקרים רבים עד למאד שאין הסקר משקף נכונה את שקידתה של התלמיד או התלמידה במשך כל שנות לימודיה. אלא העובדה המוגמרת היא הקובעת. אי אפשר לקבוע אם ילד הינו מוכשר לחינוך תיכון או לא בגיל 14.

היו"ר ש. פרסיץ: אינני משתייכת לאותם אנשים האוהבים להקשות מבלי להביא לצד זה גם עצה. ידוע לי כי אנו עושים שורה שלמה של דברים, לאו דוקא משום שאנחנו איננו רואים את הבעיה, אלא משום עניוּתֵנו. בחפש זה פנו אלי במספר מכובד, הורי ילדים אשר לא עברו את הסקר. מספרם עבר את ה-300. ואלה אמרו לי: מה רוצים מאתנו, אנחנו נעשה את הכל על מנת שילדינו יוכלו להתקבל לביה"ספר תיכון. תנו לנו אפשרות ללמד אותם. עניתי: ברור לכם כי בעיה זו קשורה עם מקום לימוד, ריהוט וסידורו, ומורים. וידוע לכם כי משרד החינוך איננו יכול לעמוד בכל זה. מה פרוש הדבר, אתם תעשו הכל, למה הנכם מוכנים? אמר לי אחד ההורים, יושב נציג משרד החינוך וידבר אתנו ישירות ויאמר: אתם חפצים כי נקבל ילדים אשר לא עברו את הסקר, בכחה יהיו 40 ילד. כחה עולה 12 אלף ל"י, אין באפשרותנו לממן זאת. יש תשובה בפנינו והיא, אנו, הורי הילדים נקנה בתים ההולכים ונבנים, ונפתח שם 8 כחות. דבר זה יעלה כ-300 אלף ל"י, כל אחד מאתנו יחן את הסכום שיעלה על חלקו, ואנו אף מוכנים לחלק בינינו נשיאה בעול אלה אשר אין באפשרותם לשלם.

העמדתים בפני השאלה השניה, והיא שאלת המחסור במורים. אמרו לי: האם מעט אנשים בעלי השכלה גבוהה במדינתנו כיום? כאשר בעבר היתה עליה גדולה, פתחנו קורסים מזורזים לחסרי השכלה והכשרנום להיות מורים. איך לא נוכל בתנאים יותר טובים, להכשיר את אותם בעלי השכלה בתוכנו ולגייסם למטרה זו למען ישמשו מורים?

אני זורקת הערות אלה לתלל האויר, אלה הן על כל פנים הצעות אשר נשמעו. ולדעתי אין משרד החינוך ואין ועדת החינוך פטורים מלראות את הבעיה הזאת ולטפל בה. כי אסון טומן בחובו מצב זה. שמעתי כי 20 ילד נשלחו לחו"ל על מנת שימשיכו שם בלימודים. שאלה זו הינה תשובה עד מאד, ועלינו לטפל בה.

ישנה גם שאלה של בתי-ספר תיכוניים קיימים. קבלנו מכתבים ממורים שונים, ואינני חפצה להתנבא, אך לפי מצב הדברים אנו עלולים לעמוד השנה בפני שביחתם של מורים. והאם דבר זה נחוץ לנו כיום?

ענין החינוך הגבוה. אינני יודעת מה נעשה בתוכנו. אבל כל מי שהיה עד לכל התופעות אשר קרו אצלנו, ואם כי חלק גדול מהדברים קשור כבר עם אורת הבחירות, יש בכל אפן משהו גם בשרשי הענין. באותה פגישה אשר היתה לי עם תלמידי הטכניון, יומיים לפני היסול השביחה, שמעתי טענות רבות עד למאד אשר על אמיתותם יכלתי לעמוד. הפכו את התלמידים הן בבתי-ספר התיכוניים והן בגבוהים, למכונות לבחינות, והכניסום למתח של ציונים ותו לא. ואיזה יחס מחדיר דבר זה בין התלמידים אל המקצועות השונים. הרי מתנכים לנו לבנטינים לעתיד, ולא אנשים להם אומתנו כה זקוקה.

נוסף על כך אנחנו עומדים, בשדה החינוך הגבוה בפני תופעות שונות ומוזרות, כפילות וחקציבים הולכים וגדלים, התערבות בסמכויות המביאה לזעזועים. מה היה מקור השביחה של הסטודנטים באוניברסיטה בירושלים? אסורה היתה במקרה זה התערבותו של ראש הממשלה, הדבר צריך היה להגיע רק להתערבותו של שר החינוך. דבר זה הוא בעולרינו ועלינו לתת דעתנו עליו.

עדיין איננו יודעים מה יהיה עם תקציב האוניברסיטה. הנה המועצה להשכלה גבוהה, יושבת זה שנה, עליה לבדוק כמה דברים ולהציע כמה הצעות, מה התקדם בעניינים אלה? אנו חפצים לדעת.

העליתי רק ראשי פרקים של בעיות המנסרות בחלל עולמי, ולפני עוד שורה שלמה של שאלות אשר אעלה אותן בכתב.

א. רוזאל-נאור:
אשר לבתי-ספר תיכוניים, אם כי
היו"ר פרסיץ הרחיבה כאן את היריעה,
ברצוני להביא מספר דוגמאות.

נערה, אשר לא ציינה בסקר כי היא
מיוצאי תימן, קבלה ציונים נמוכים מאד. חברתה העתיקה ממנה
את המבחן, וקבלה את אותם הציונים הנמוכים. נערה זו איננה
מיוצאי תימן. בינתיים נודע לאבי הנערה הראשונה, שהוא מיוצאי
תימן, איזו הזדמנות הוא החמיץ, הריץ אגרת, והנערה זכתה
בסטיפנדיה. דבר זה לא יכול היה להשפיע על רמת הלימודים, אלא
פטר בעיתו של בורד.

בנגד זה, ילדה מלוד. כל השנים
הצטיינה בלימודיה, בסקר, מתוך התרגשות אולי, נכשלה. אחרים
אשר העתיקו ממנה את מבחני הסקר, אבל התרגשו פחות, עברו.
שאלתי היא, עד היכן אנחנו מגיעים? האם אפשר להפוך שטח
לעיקרון? האם אפשר להפוך את הניסוי לעיקרון ולבסיס לרמת
החינוך והתרבות שלנו במדינה? אני חושבת כי הוכח, על פי
דוגמאות רבות, שהשיטה הזו איננה יכולה להיות קנה-מידה,
ואי אפשר לחרוץ על פי זה בלבד גורלם של ילדים. הרי אנחנו
בדרך כזו חוסמים דרכם של ילדים רבים לבתי-ספר תיכוניים.
אחת נערה ^{מלוד} מאחר ושם אין אפילו בתי-ספר תיכוניים
פרטיים, אין איפה להיקלט. אין לדבר כבר על מצבם הכלכלי
הקשה של ההורים, שדבר זה נפל עליהם כמהלומה, בעוד לא התכוננו
לזה, מאחר והילדה היתה תלמידה למופת. במשך כל השנים.

לגבי הבעיה של שעורים פרטיים,
קיים היום ברחבי הארץ מרוץ לאורגן ומסודל של שעורים הניתנים
על ידי מורי בתי-הספר. אנו עומדים בשאלה זו בפני התמוטטות
מוסרית, לא אחת אומרים מורים בציניות גלויה כי משכרתם אינה
אלא לכיסוי הוצאות קטנות, עיקר פרנסתם באה להם ממתן שעורים
פרטיים. מאחר ולאור ריבוי ודחיסת החמר, ללא שום תכנון, אין
ביכולתם של הילדים לקלוט אלא בעזרת שעורים פרטיים.

על משרד החינוך לבדוק את רמת
ההישגים והסקר, בדיקה יסודית ביותר. צריך שמשרד החינוך יקיים
מגע ישיר עם התלמידים, על ידי בתי-הספר. אי אפשר להשלים
יותר עם המצב הקיים. בזמן השביחה בטכניון, אמר רב אלוף דורי
בפרוש כי הפתרון הוא פיזור החמר על מרחב אחר של זמן. זאת
אומרת, להוסיף שנה. יש, איפוא, לעשות זאת, ואי אפשר שכל
הדברים האלה ירחפו בחללו של אויר ויעכרו את האוירה, ומשרד
החינוך יאמר כי הוא איננו יודע מה נעשה.

ב. צברי:
אשר לחינוך התיכוני, אין ספק שכיום
הוא הפך להיות החינוך האלמנטרי,
ואצלנו כל השיטה בשטח זה אינה אלא שיטה של טלאים. אינני חושבת
שבתי-הספר האיזוריים על-יסודיים, הם אשר יענו על השאלה, או
חוק לימוד חובה על-יסודי חלקי. עלינו בשטח זה לחשוב מתוך
אספקט יותר רחב מאשר לגבי ההווה, עלינו לחשוב לקראת העתיד.
בעוד שנה שנתיים נוצף בתלמידים אשר יתדפקו על דלתות בתי-ספר
תיכוניים, והמצוי בידינו לא יענה על הצרכים. ואין המדובר
כאן בהרכשת השכלה בלבד, אלא לגבינו יש בזה גם משום בעיה
חברתית. על משרד החינוך לשבת על מדוכת העניין הזה, ואנו
רוצים לשמוע מה בדעתו.

אשר לסקר, אינני חושבת שיש לשנות
את קיומן של שתי נורמות כיום. מציאותנו דורשת זאת. עד שלא
נגיע למצב בו הבית והסביבה לא ישמשו גורם מפריע, אנו חייבים,
ולו גם בצורה מלאכותית להעלות רמתם של בני העדות השונות.

ו. צברי: אינני אומרת שיש בכך משום פתרון סופי, בהמשך הזמן יש לשנות זאת, אבל בינתיים אי אפשר לבטל את הענין הזה. אותן תופעות שליליות מוזרות הקורות לעתים, יש לבדקן על מנת שלא יישנו.

לפני שלש שנים הוצעה תכנית לימודים חדשה. הייתי רוצה לדעת אם היה מעקב, ומה חוצאותיו? האם השינויים אשר חלו הם מתאימים יותר למציאותנו ולצרכינו, וליכלת הילדים. לדעתי אנחנו נושאים בעול מסרת שלנו בארץ, כאשר בית-הספר העברי שלנו החל להתפתח לפני 50 וכמה שנים. יש לדעת כי אז היתה מציאות מסויימת. בינתיים נשתנו הזמנים ועלינו להתאים עצמנו למציאות הקיימת. הילדים כיום כורעים אצלנו תחת עול מיותר. במשך חפש פסח ישבו ילדי בתי-ספר יסודיים ותוקים לבתיהם מאחר והיה עליהם להספיק לסיים חמר רב מדי שניתן להם לימות החפש. אינני בעד שיטה כזו. אני אמנם בעד בחינות ובעד תעודות, אבל תלוי באיזו מידה. לי נראה כי אנחנו מתפזרים על שטח נרחב, והדבר מביא לשטחיות. צריכה לכן לבוא בדיקה יסודית על כל השטח הזה כדי לקבוע מה טוב יותר, אולי פחות נושאים ויותר העמקה, ולא מקצועות ונושאים רבים ושטחיות במידה הקיימת.

י. סמילנסקי: הצעתי היא להזמין לוועדתנו את הממונה על הבחינות במשרד החינוך.

ד"ר אבידור: לצערנו איש זה חולה, ומינינו במקומו ממלא-מקום, אך בדרך כלל גם אני בעד הדעה להזמין את האיש הישיר המטפל בשאלה המסויימת, על מנת שירצה בפניכם.

אשר לכמה דברים אחרים שנאמרו כאן, אין לי עדיין החמר לפיין אוכל לענות.

(הישיבה ננעלה)